

خلاصه ای ممتاز از کتاب درآمدی بر ذکر و دعا از دیدگاه شمس و مولانا

بنام حضرت دوست

هر پیامبری که از جانب حضرت دوست، به سوی آفریدگان فرستاده شده، یکی از اساسی ترین و مهم ترین تعلیماتش به پا داشتن مناجات، نیایش و یادکرد حضرت حق بوده است.

نزد اهل تحقیق آشکار است که هیچ عشقی بالاتر از عشق وجود مقدس حق تعالی و محبت او نسبت به بندگان وجود ندارد و مومنان واقعی نیز کسانی هستند که شدیدترین عشق و محبت را نسبت به خداوند دارند. چنانکه در قرآن کریم از آن خبر داده است، (يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ، آنها خدا را دوست دارند و خدا نیز آنها را دوست دارد. سوره مائده آیه ۴۵) و (وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدَّ حُبًّا لِلَّهِ : آنانی که ایمان آورده اند محبت بیشتری به خدا دارند. سوره بقره آیه ۱۶۵) از اینجاست که زیباترین نوع رابطه عاشقانه میان خداوند و بندگان را راستین برقرار شده و در آیین ها و ادیان گوناگون به اشکال و شیوه های مختلف ظهور و بروز یافته است.

خداوند در قرآن مجید بارها و بارها به اهمیت ذکر و یاد خود توجه داده و انسان ها را به آن فراخوانده است، چنانکه می فرماید (اذكروالله ذكراً كثيراً: ذکر حق و یاد حق را بسیار کنید سوره احزاب آیه ۴۱) و (وَأذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا: نام پروردگارت را یاد کن و تنها به او دل ببند. سوره مزمل آیه ۸)

علاوه بر این ذکرو یاد خود را از هر چیزی بالاتر می داند. (ذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ: یاد خدا بزرگتر است سوره عنکبوت آیه ۴۵) و آن را مایه آرامش دلها می نامد: (الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ: آنها کسانی هستند که ایمان آورده اند و دلهایشان به یاد خدا مطمئن است. آگاه باشید تنها با یاد خدا دلها آرام می گیرد. سوره رعد آیه ۲۸)

از همین روست که پیامبر (ص) اندرز می دهند که آنقدر بر ذکر مداومت و تمرکز داشته باشید که حتی از دیدگاه دیگران مجنون به نظر بیایید : (أَكثَرُوا ذِكْرَ اللَّهِ حَتَّى يَقُولُوا مُجْنُونٌ)

از همینجاست که عارفان دریافته اند که دیوانه عشق الهی بودن بهتر از هزار عقل دور اندیش غافل از یاد خداست: (سودای عشق، از زیرکی جهان بهتر ارزد و دیوانگی عشق بر عقلها افزون آید هر که عشق ندارد مجنون و بی حاصل است. عین القضاة همدانی تمهیدات ص ۹۸)

حضرت رسول (ص) علاقه به ذکر را علامت عشق و محبت حضرت حق می داند (عَلَامَةٌ حُبِّ اللَّهِ تَعَالَى حُبُّ ذِكْرِ اللَّهِ) و از همین عشق و محبت است که آن جنون مقدس الهی که مخصوص خاصان درگاه است حاصل می شود.

نیست از عاشق کسی دیوانه تر عقل از سودای او کور است و کر

زان که این دیوانگی عام نیست طب را ارشاد این احکام نیست

مثنوی مولوی

کلمه دعا و مشتقاتش بیش از ۲۰۰ بار در قرآن به کار رفته است و خداوند در جای جای قرآن، بندگان را به دعا فراخوانده است چنانکه می فرماید (وَ قَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ، پروردگار شما گفته است بخوانید مرا تا اجابت کنم شما را سوره غافر آیه ۶۰)

(وَ قُلْ مَا يَعْجَبُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ ، بگو پروردگارم برای شما ارجی قائل نیست اگر دعای نباشد سوره فرقان آیه ۷۷)

پیامبر فرمود (آیا دلالت کنم شما را بر سلاحی که برهاند شما را از دشمنان و بسیار سازد رزقهای شما را؟، گفتند بلی یا رسول الله . حضرت فرمود : بخوانید خدای خود شب و روز، بدرستی که سلاح مومن دعاست. عده الداعی ص ۴)

حضرت مولا علی (ع) نیز فرمودند (دعا سپر مومن است. عده الداعی ص ۴)

امام صادق فرمود : (دعا بکن و مگو هر چه مقدر شده است، خواهد شد. بدرستی که نزد خدا منزلتی است

که نمی توان بدان رسید مگر به دعا و اگر کسی دهان خود را ببندد و دعا کند. از سوی خدا چیزی به او نخواهد

رسید.) عین الحیة ص ۴۵ محمد باقر مجلسی

پس از ائمه هدی و اولیای الهی و عارفان راستین نیز که در محبت حق تعالی ذوب شده اند، هر یک به

نوبه خود به اهمیت مساله ذکر و دعا توجه داده اند .

شمس الدین محمد تبریزی و مرید یکرنگ او، مولانا جلال الدین محمد مولوی نیز از زمره عارفان و

اولیایی هستند که پس از آنکه در حق تعالی فانی گشته و موصوف به صفات حق شده اند ، از روی عشق و محبتی

که به ذات سرمدی حضرت دوست یافته اند، سخنانی از شور و شعور در فواید، آداب و شرایط و چگونگی ذکر و

دعا بیان فرموده اند.

دکتر محمد خدادادی

یزد - تابستان ۱۳۹۱